حقوق پزشکی

کودک‌همسری

مهسا خوش‌اخلاق . پژوهشگر حقوق پزشکی

● مجمع عمومی سازمان ملل در سال ۱۹۸۹ کنوانسیون حقوق کودک را به تصویب رساند و مجلس شورای اسلامی نیز در سال ۱۳۷۲ با تصویب قانون الحاق ایران به کنوانسیون حقوق کودک، مشروط بر آنکه در هر مورد و هر زمان مفاد آن در تعارض با قوانین داخلی و موازین اسلامی باشد یا قرار گیرد از طرف دولت ایران لازم‌الرعایه نباشد، به این کنوانسیون پیوست.

مطابق با ماده یک این کنوانسیون، کودک به هر انسان کمتر از ۱۸ سال گفته می‌شود مگر اینکه طبق قانون قابل اعمال در مورد کودک، سن قانونی کمتری تعیین شده باشد.

در قانون ایران ماده ۱۲۱۰ قانون مدنی بیانگر رشد و بلوغ است. پیش از انقلاب سن رشد ۱۸ سال تمام بود اما در اصلاح قانون در سال ۱۳۶۱ و سپس ۱۳۷۰ رسیدن به سن بلوغ برای اطفال (پسر ۱۵ سال تمام قمری و دختر ۹ سال تمام قمری) را دلیل بر رشد آنها قرار داده است و خلاف آن نیاز به اثبات دارد؛ با این حال تعارضی که این ماده با تبصره ۲ آن دارد این است که در تبصره دو ذکر شده که اموال صغیری که بالغ شده است در صورتی به تصرف او درمی‌آید که رشد او ثابت شده باشد؛ بنابراین می‌توان گفت قانون‌گذار تصرف در امور مالی توسط صغیر را مستلزم اثبات رشد وی می‌داند و رسیدن وی به بلوغ برای مداخله در امور مالی کافی نیست. درخصوص سن رشد قانون مدنی ساکت است در حالی که قانون سابق سن ۱۸ سال تمام را سن رشد می‌دانست و قانون رشد متعاملین نیز در امور مالی قائل به همین موضوع است. در واقع به نظر می‌رسد سن بلوغ در حقوق اسلام تنها برای عبادات و امور غیرمالی تعیین شده و برای امور مالی اثبات رشد نیز ملاک است.

درخصوص سن ازدواج، قانون مدنی ایران در سال ۱۳۸۱ به کاهش حداقل سن ازدواج برای دختران از ۱۵ سال به ۱۳ سال تمام شمسی و برای پسران از ۱۸ سال به ۱۵ سال تمام شمسی پرداخت و حتی برای دختران کمتر از ۱۳ سال و پسران کمتر از ۱۵ سال نیز منوط بر اذن ولی و با رعایت مصلحت طفل به تشخیص دادگاه ازدواج ممکن است. این در حالی است که در قانون مدنی مصوب ۱۳۱۳ ازدواج دختران کمتر از ۱۳ سال و پسران کمتر از ۱۵ سال به طور کلی ممنوع بود و درخصوص دختران ۱۳ تا ۱۵ سال و پسران ۱۵ تا ۱۸ سال تنها در صورت اقتضای مصالح با پیشنهاد دادستان و تصویب دادگاه به صورت استثنائی اجازه ازدواج داده می‌شد. هدف طرح ممنوعیت کودک‌همسری هم که چندی‌پیش در مجلس به تصویب نرسید، بازگشت به قانون ۱۳۱۳ و ممنوعیت ازدواج دختران زیر ۱۳ سال و پسران زیر ۱۵ سال بود.

بدیهی است ازدواج واجد آثار و مسئولیت‌های اقتصادی، اجتماعی و خانوادگی متعدد و مستلزم رشد شخصیتی است؛ بنابراین چرایی تجویز ازدواج برای کودکی که رشد وی احراز نشده، قابل تأمل و انتقاد است زیرا اولا ازدواج در سنین کودکی وی را از انتخاب آزادانه و آگاهانه همسر محروم می‌کند و نیز فردی که از مداخله در امور مالی تا زمان اثبات رشد ممنوع است، عملا از ایفای بسیاری از تعهدات اجتماعی و مالی وابسته به ازدواج ناتوان خواهد بود.

مادران بی‌صدا و سخنگویان جعلی

سارا حسینی

عکس: جاووش هماوندی، جام‌جم آنلاین

تابعیت فرزندان حاصل از ازدواج زنان ایرانی با مردان خارجی سال‌هاست که به مسئله‌ای لاینحل تبدیل شده است. در آبان ماه سال گذشته بالاخره پس از کش‌وقوس‌های فراوان دولت لایحه‌ای را تقدیم مجلس شورای اسلامی کرد که این فرزندان قبل از ۱۸سالگی به درخواست مادر ایرانی خود به تابعیت ایران دربیایند. بعد از ۱۸سالگی هم به درخواست خود این فرزندان و صلاحدید دستگاه‌های امنیتی اعطای تابعیت صورت پذیرد. این لایحه در دی ماه سال ۱۳۹۷ در کمیسیون قضائی مجلس مورد بررسی قرار گرفت و با اضافه‌شدن چند جمله و دو تبصره به صحن علنی مجلس فرستاده شد. در ۲۲ اردیبهشت ۱۳۹۸ نمایندگان مجلس شورای اسلامی با رأی قاطع خود این لایحه را به تصویب رساندند. اما شورای نگهبان پس از یک بار استمهال و بیان موافقت خود با کلیات لایحه دو ایراد به آن وارد دانست و آن را به مجلس شورای اسلامی برگرداند. دو ایراد شورای نگهبان مربوط به اطلاق تابعیت به فرزندان مادر ایرانی زیر ۱۸ سال بدون صلاحدید دستگاه‌های امنیتی و مکلف‌کردن نیروی انتظامی به صدور پروانه اقامت برای مرد خارجی بود.

پس از این برگشت مخالفان لایحه اعطای تابعیت به فرزندان مادر ایرانی-پدر غیرایرانی فعالیت‌های رسانه‌ای گسترده‌ای را آغاز کردند. مخالفان این لایحه با توجه به ایراداتی که شورای نگهبان به جزئیات متن لایحه وارد دانسته به تکاپو افتاده‌اند تا کلیت لایحه را زیر سؤال ببرند و مانع از تصویب نهایی آن شوند. یکی از مجاری ورود مخالفان به نقد این لایحه از زاویه دفاع از حقوق زنان است. در این نوشته برآنیم تا تناقضات موجود در استدلال‌های مخالفان را از این زاویه مورد بررسی قرار دهیم.

مخالفان مدعی هستند زنان ایرانی دارای شوهر خارجی به کشورهای همسایه رفته‌اند (هرچند تاکنون هیچ مستندی در این مورد نه در جلسات کارشناسی ارائه شده نه به صورت عمومی چیزی منتشر شده) و شرایط خوبی ندارند. این منتقدان، هیچ‌گاه از خود نمی‌پرسند در صورت عدم اعطای تابعیت به فرزندان چنین زنانی که هم‌اکنون در ایران ساکن هستند، آیا زمینه برای اخراج آنان در آینده از ایران فراهم نمی‌شود؟ وقتی فرزندان این زنان در داخل کشور ایران هویت و جایگاهی ندارند، ممکن است پدر آنان تصمیم بگیرد که زن ایرانی و فرزندان را به کشور خودش منتقل کند. در صورتی که این فرزندان هیچ ریشه‌ای در ایران نداشته باشند، این فرایند تسهیل می‌شود. آیا عدم پذیرش مسئولیت در قبال فرزندان مادر ایرانی، آنها را با سرنوشت مشابه مادرانشان (بنا بر ادعای مخالفان) مواجه نمی‌کند؟

این گروه استدلال می‌کنند که این لایحه باعث افزایش ازدواج‌های اجباری یا کودک‌همسری می‌شود و در کلام کلی باعث بهره‌کشی از زنان طبقات فرودست جامعه می‌شود. اگر به فرض هم با این چارچوب‌بندی موافق باشیم، نباید بپرسیم آیا پدری که دختر خود را برای سیرکردن شکمش یا خرید مواد مخدر می‌فروشد تا چه اندازه به این مورد اهمیت می‌دهد که فرزند این دختر شناسنامه و تابعیت می‌گیرد یا نه؟ انسانی که بنا بر شرایط متصور از سوی مخالفان به این سطح از استیصال مالی یا انحطاط اخلاقی رسیده است که حاضر به فروش فرزندش می‌شود، اگر بداند که نوه‌اش تابعیت می‌گیرد چگونه به فروش آن دختر بیشتر ترغیب می‌شود؟ مخالفان گرامی آن پدری که شما تصویر می‌کنید اصولا مدت‌هاست از توانایی این حساب و کتاب‌ها تهی شده و اصولا نظام انگیزشی او به چهار صباح عمر بیشتر خلاصه می‌شود نه این همه آینده‌نگری و برنامه‌ریزی بلندمدت.

نگاه‌های نادقیق به رفتار مردان خارجی

از سوی دیگر این افراد می‌گویند که مردان خارجی زن ایرانی می‌گیرند و چند بچه روی دست او می‌گذارند و می‌روند. به نظر می‌رسد دوستان شواهد نادر را در این حالت به کل جامعه مهاجران در ایران تسری می‌دهند و با استفاده از ساخت استعاره «مرد خارجی - مرد بی‌مسئولیت، شهوت‌ران و برده‌دار» یا «انبوه زنان ایرانی رهاشده توسط مردان خارجی» که هیچ مستنداتی در مورد تعداد و محل زندگی آنها ارائه نمی‌دهند، قصد ارعاب سیاست‌گذار را دارند. این در حالی است که آنان به نتایج پیمایش انجام‌شده توسط وزارت رفاه که تنها کار پژوهشی میدانی انجام‌شده در مورد زنان مزدوج با مردان غیرایرانی است، توجه نمی‌کنند. یکی از بارزترین نتایج این بود که بیش از ۷۹ درصد از این زنان، ازدواج‌های خود را برقرار گزارش دادند که شوهر خارجی نه آنها را ترک کرده بود و نه دچار متارکه شده بودند.

نکته جالب این است که مخالفان در هر جایی بنا به اغراض و منافع شخصی‌شان مردان خارجی را به یک شکل تصویر می‌کنند؛ یک جا به آنها برچسب مرد بی‌مسئولیت و شهوتران می‌زنند. یک جا مردی ظالم که زن ایرانی را برای بردگی به کشورش می‌برد و در جای دیگر از این ناراحت می‌شوند که چرا به فرزندان آنان بی‌هویت گفته شده است و آن را توهین به این پدران می‌دانند. این مخالفان با بی‌هویت‌بودن فرزندان مادر ایرانی-پدر غیرایرانی به‌شدت مخالفت می‌کنند و می‌گویند که در همه‌جای دنیا تابعیت از پدر منتقل می‌شود؛ پس این کودکان تابعه کشور پدری خود (در داخل ایران، عمدتا افغانستانی و عراقی) هستند و اینکه هیچ مدرکی ندارند، دال بر بی‌هویتی آنان نیست. باید تصریح کرد که مردان خارجی هم مانند مردان ایرانی انسان هستند و افرادی با ویژگی‌های اخلاقی و رفتاری متفاوت در بین آنان وجود دارد و تعمیم موارد خاص به همه آنان جفای اصلی به آنان است؛ نه پیش‌آمدن شرایط بی‌تابعیتی برای فرزندان‌شان که خود عموما نقش بسیار کمی در وقوع آن داشته‌اند.

تقصیر کودک چیست که بی‌هویت بماند

یکی دیگر از استدلال‌های مخالفان تمرکز بر شرعی‌بودن ازدواج بین این زنان و مردان خارجی است. یکی از مخالفان در یادداشتی این‌چنین می‌گوید: «غوغاسالاران با قلب واقعیت برای به‌تصویب‌رساندن قانون مبهم اعطای تابعیت از طریق مادر از حقوق بشر دم می‌زنند؛ اما کدام بشر؟ همان کودکی که مادر صیغه‌ای‌اش با همین قانون، حمایت‌های حداقلی قانونی را نیز از دست خواهد داد! نگران حقوق آن کودکان هستند؟»[1] یا در مقاله دیگری می‌گویند: «این مصوبه هر نوع ازدواجی را برای دریافت تابعیت فرزند مجاز می‌داند و عملا میان زنانی که ازدواج خویش را ثبت رسمی کرده‌اند و زنانی که با عقد شرعی مزدوج شده‌اند، تفاوت نمی‌گذارد».[2]

در پاسخ به ایشان باید گفت اولا که کودک نباید تاوان صیغه‌ای‌بودن مادر را بدهد، همان‌گونه که خود بهتر می‌دانید، طبق قانون، کودکانی که پدران نامشخصی دارند، نیز تاوان گناه احتمالی والدین‌شان را نمی‌دهند و برای آنها شناسنامه صادر می‌شود که آن کودک در آینده دچار طردشدگی و انزوا از جامعه نشود. پس به طرق اولی اگر فرزندی که پدری نامشخص دارد، این‌گونه مورد حمایت قانون قرار می‌گیرد، باید فرزندی که پدر و مادری مشخص با ازدواجی مطابق با شرع مقدس دارد، نیز مورد حمایت قانون قرار گیرد؛ بنابراین مجددا باید تصریح کرد که تصمیم مادران درباره ازدواج قانونی یا شرعی نباید سرنوشت فرزندان آنان را تحت تأثیر قرار دهد و گره‌زدن این دو موضوع به هم اساسا باطل است. مگر این کودکان چه گناهی کرده‌اند که باید جور تصمیم مادر و پدر خود و ناکارآمدی قوانین فعلی ما را بکشند؟ یک کودک شش‌ساله چه درکی از شناسنامه و مدرک هویتی دارد که به خاطرش طعم تبعیض و محرومیت را بچشد و با رنج و محنت بزرگ شود؟ آیا اعطای شناسنامه به بزرگ‌سالی که ۱۸ سال اول زندگی‌اش را محروم از خدمات اجتماعی و بی‌هویت بوده، دردی از او دوا می‌کند؟ کودکی که مادرش ایرانی است، هویتش ایرانی است. همان‌قدر که یک کودک پدر ایرانی حق ایرانی‌بودن را دارد، یک کودک با مادر ایرانی هم این حق را دارد. این یک حقیقت است.

ثانیا باید پاسخ داد هم‌اکنون که لایحه همچنان مورد تأیید شورای نگهبان قرار نگرفته است، ماده ۱۰۶۰ قانون مدنی چه حمایت حداقلی از زنانی که بنا به شرع مقدس به ازدواج مردان خارجی درمی‌آیند، دارد؟ چرا مخالفان به جای آه و افسوس‌خوردن برای آیین‌نامه‌های ماده قانونی که بلااثربودن خود را در ترغیب‌کردن طرفین این نوع از ازدواج‌ها به ثبت رسمی نشان داده است، سعی در اصلاح و تسهیل فرایند اجرائی ماده ۱۰۶۰ نمی‌کنند تا ازدواج‌ها با سرعت ثبت رسمی شود و تبعاتی را به بار نیاورد؟ آیا اقدام عاقلانه این نیست که مخالفان به وظیفه مدنی خود عمل کنند و مشکلات مادران این کودکان را به صورت اصولی پیگیری و اصلاح کنند؛ نه اینکه با شانه خالی‌کردن از زیر بار مسئولیت، سرنوشت این کودکان را نیز قربانی ناتوانی خود کنند؟ به نظر می‌رسد آنچه این مجادله را خاتمه می‌دهد، این است که آیین‌نامه ماده ۱۰۶۰ قانون مدنی تسهیل شود و نظام انگیزشی برای مخاطبان آن به گونه‌ای تنظیم شود که افراد به‌سرعت بتوانند ازدواج‌هایشان را ثبت رسمی کنند و در بلندمدت منافع بیشتری از جانب این ثبت رسمی در لایحه اعطای تابعیت دریافت کنند.

به‌عنوان نتیجه‌گیری باید گفت آنچه در بررسی نظرات مخالفان از زاویه دفاع از حقوق زنان و سست‌بودن آنان گفته شد، یک مورد را به ذهن متبادر می‌کند و آن این است که مخالفان با جعل‌کردن سخنان خود به جای مطالبات زنان بی‌صدای مناطق محروم، پوششی برای مخالفت کلی خود با اعطای هر نوع تابعیتی (چه ذاتی و چه اکتسابی) از طریق مادر به فرزند، دست‌وپا کرده‌اند؛ ولی گاهی این نیت ناصواب خود را در بین مطالب‌شان نمایان می‌کنند؛ به‌گونه‌ای‌که یکی از مخالفان در مطلبی برای خبرگزاری آنا می‌نویسد: «راه‌حل مناسب برای این معضل راه میانه است که ضمن اعطای حقوق انسانی افراد در تحصیل و یافتن شغل شرافتمندانه، از ورود دائم به تابعیت ایران و ایجاد هرج‌ومرج در نظام بوروکراسی کشور جلوگیری به عمل آورد»[3].

۱- قابل دسترس در این آدرس:
https://www.tabnak.ir/fa/news/900998

۲- قابل دسترس در این آدرس:
http://www.vatanemrooz.ir/Newspaper/MobileBlock?NewspaperBlockID=2100923

3- http://ana.ir/fa/news/48/396898/

حقوق حیوانات

روز جهانی شامپانزه موجوداتی که در خطر هستند

سپهر سلیمی

● بیست‌وسوم تیرماه (۱۴ جولای) روز جهانی شامپانزه نام‌گذاری شده است. این روز به ابتکار جین گودال، رفتارشناس مشهور حیوانات، به افتخار یکی از نزدیک‌ترین گونه‌ها به انسان و برای افزایش آگاهی عمومی برای مراقبت و حفاظت از این حیوانات نام‌گذاری شده است.

تحقیقات جین گودال و همکارانش اطلاعات ارزشمندی درباره شامپانزه‌ها، ساختار اجتماعی و دوستی آنها، ابزارهای ارتباطی و مواردی نظیر ساخت ابزار و وسیله توسط این عموزاده‌های بشر در اختیار ما گذاشته است.

شامپانزه نامی رایج برای دو گونه از جنس پان (Pan) است که شامل دو گونه شامپانزه معمولی و بونوبو (شامپانزه کوتوله) می‌شود. هرچند آنچه که بیشتر به اسم شامپانزه شناخته می‌شود همان شامپانزه معمولی است. نام هر دو گونه در لیست اتحادیه بین‌المللی حفاظت از طبیعت (IUCN) در بین گونه‌های تهدیدشده به چشم می‌خورد. صد سال پیش حدود یک میلیون شامپانزه در ۲۵ کشور آفریقایی زیست می‌کردند و امروزه حدود ۳۵۰ هزار شامپانزه وحشی در سراسر قاره سیاه وجود دارد. نابودی زیستگاه و شکار برای حضور در باغ‌وحش‌ها، برنامه‌های سرگرم‌کننده و استفاده به‌عنوان حیوان خانگی از عواملی است که این اقوام ما را تهدید می‌کند. همچنین استفاده از این حیوان در صنعت پزشکی و آزمایش روی آن از دیگر موارد بهره‌کشی از این حیوان است.

تحقیقات دانشمندان نشان داده که دی‌ان‌ای انسان و شامپانزه حدود ۱ تا ۱.۲ درصد تفاوت دارند. به دلیل این شباهت ژنتیکی، برخی پیشنهاد داده‌اند که بهتر است شامپانزه‌ها را به‌جای جنس پان در جنس هومو (Homo) طبقه‌بندی کنند. دلیلی که آورده می‌شود این است که بسیاری از گونه‌ها با تفاوت ژنتیکی بیشتر از انسان و شامپانزه در یک جنس قرار می‌گیرند. لازم به ذکر است در علوم زیستی، به‌ویژه در انسان‌شناسی و دیرین‌شناسی، نام عمومی تمام اعضای جنس هومو واژه انسان است.

شامپانزه‌ها در اجتماع و با یکدیگر و در یک گروه زندگی می‌کنند که ممکن است از ۱۵ تا ۲۰ شامپانزه را شامل شود، اما وقتشان را صرف گشتن با تنها چند شامپانزه می‌کنند. شامپانزه‌ها در جامعه‌ای گسسته از هم زندگی می‌کنند و همه اعضای گروه همیشه با هم و در کنار هم نیستند. نرها در هسته اصلی اجتماع شامپانزه‌ها در گروه می‌گردند و مواظب اعضای گروه هستند. در میان نرها نیز یک سلسله‌مراتب قدرت رعایت می‌شود. شامپانزه‌ها ابزار می‌سازند و از آن برای به‌دست‌آوردن خوراکشان استفاده می‌کنند. آنها روش‌های پیچیده‌ای برای شکار دارند که مستلزم همکاری، نفوذ و رتبه و درجه است. آنها در وضعیت آگاهانه توانایی دست‌کاری و فریب‌دادن را دارند.

همان‌طور که گفته شد، تجارت غیرقانونی حیات‌وحش یکی از مواردی است که شامپانزه‌ها را تهدید می‌کند. بچه‌شامپانزه‌ها گاهی تا ۱۲ هزار دلار توسط باغ‌وحش‌داران خریداری می‌شوند. برای شکار یک بچه‌شامپانزه اغلب ۱۰ شامپانزه بالغ کشته می‌شوند. شکارچیان به اعضای بالغ یک خانواده شلیک می‌کنند تا در نهایت فرزندان را بتوانند شکار کنند. چین یکی از مقاصد اصلی تجارت شامپانزه‌هاست.

Attachments area

جدول ۳۴۳۲ ■ طراح: بیژن گورانی

افقی:

۱- ضمیر متکلم وحده- سبکی در کاراته- مشک ۲- دور از نظر- واحد فعال دفع آب و مواد زائد در کلیه- جانور خیالی ترسناک ۳- گازی اشک‌آور- کتابی نوشته علی موذنی با موضوع حضور امام زمان(عج) ۴- خلق و خو- کوه همدان ۵- عارضه‌ای ناشی از رشد مهارگسیخته سلول‌های بدن- پذیرفتن- سوغات تابستان ۶- رستنی- طالع- از هفت قلم آرایش قدیم ۷- بله روسی- سرشار- حزن ۸- دوستی- ترک دنیا و عبادت برای آمرزش گناهان- اختلالی عصبی ۹- منسوب به یمن- باکتری میله‌ای‌شکل- از محبت خارها ... می‌شود ۱۰- پیام‌آوری- لحم- اشاره به نزدیک ۱۱- صاحب‌شدن- تخت پادشاهی- حبل‌الورید ۱۲- نشان‌دادن- خبرگزاری ایتالیا ۱۳- فیلم تلویزیونی- شهرستانی در استان اصفهان ۱۴- قلب قرآن- شغل وزیر- داروی بی‌هوشی ۱۵- واحد اندازه‌گیری اختلاف پتانسیل الکتریکی- سنت حسنه زورخانه- ابزار دروکردن.

عمودی:

۱- لقب خواجه‌سرایان- تکاپوی بسیار و بی‌حاصل- نوعی ماشین چاپ خودکار ۲- یک‌دوم- مکتب واقع‌گرایی- حرف نمی‌زند ۳- از متعلقات دستگاه شور- آرزوها- وجود دارد ۴- دارنده صفت‌های ناپسند- کتاب ارزشمند شیخ کلینی ۵- کی بود مانند دیدن- نفت دریای شمال- طوقه چرخ خودرو ۶- درگذشت- نوعی سبزی خوردنی- واحدی برای اندازه گیری زمان ۷- شکاف- واحد شمارش یخ- چهره‌پرداز ۸- تکرار حرفی- کنیه شیخ صدوق، فقیه و محدث شیعی ایرانی- زندگی کن ۹- روستای گردشگری مازندران- منتشرکننده کتاب- کرشمه ۱۰- جنبش و حرکت- فرمان توقف- به کار بستن قانون ۱۱- مخفی- موسیقی اصیل- شنیدن ۱۲- شاه ساسانی- پایتخت تبت ۱۳- از ضمایر مشترک- بی‌حالی- شهری در آذربایجان غربی ۱۴- رها و آزاد- روزی‌اش را در دریا جست‌وجو می‌کند- پدر آذری ۱۵- موفق- از ابزار حفاری- آموختنی مدرسه.

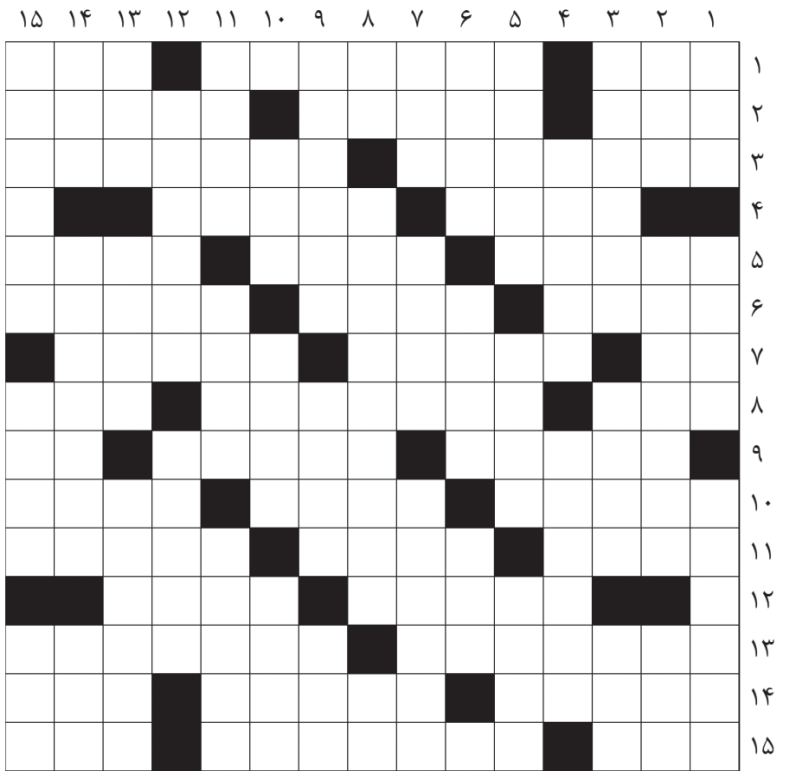

سودوکو سخت ۲۴۲۸

زمان پیشنهادی: ۴۰ دقیقه

قانون‌های حل جدول سودوکو:

۱- در هر سطر و ستون باید اعداد یک تا ۹ نوشته شود. بدیهی است که هیچ عددی نباید تکرار شود.

۲- در هر مربع ۳×۳ اعداد یک تا ۹ باید نوشته شود و در نتیجه هیچ عددی نباید تکرار شود.

۶		۲					۸	
۵		۸		۷				
		۴	۲					
		۹	۷	۳			۶	۵
۴	۲			۶	۸	۹		
					۳	۵		
				۹		۸		۲
	۹					۴		۱

حل سودوکو سخت

۳	۲	۵	۶	۱	۸	۴	۷	۹
۴	۹	۱	۵	۷	۳	۲	۶	۸
۷	۶	۸	۹	۲	۴	۳	۱	۵
۱	۳	۶	۲	۴	۹	۵	۸	۷
۸	۴	۹	۱	۵	۷	۶	۳	۲
۵	۷	۲	۸	۳	۶	۹	۴	۱
۹	۱	۳	۷	۶	۵	۸	۲	۴
۶	۵	۷	۴	۸	۲	۱	۹	۳
۲	۸	۴	۳	۹	۱	۷	۵	۶

حل سودوکو ۲۴۲۷

۷	۲	۸	۹	۱	۴	۵	۳	۶
۹	۵	۶	۷	۲	۳	۱	۴	۸
۱	۴	۳	۸	۵	۶	۲	۹	۷
۵	۸	۱	۶	۴	۲	۹	۷	۳
۳	۷	۲	۱	۹	۸	۶	۵	۴
۶	۹	۴	۳	۷	۵	۸	۱	۲
۲	۱	۵	۴	۶	۷	۳	۸	۹
۴	۳	۹	۲	۸	۱	۷	۶	۵
۸	۶	۷	۵	۳	۹	۴	۲	۱

سودوکو ساده ۲۴۲۸

زمان پیشنهادی: ۲۰ دقیقه

سودوکو

سودوکو Sudoku یک واژه ترکیبی ژاپنی به معنای عددهای بی‌تکرار است و امروزه به جدولی از اعداد گفته می‌شود که به عنوان یک سرگرمی رایج در نشریات کشورهای مختلف به چاپ می‌رسد.

						۹	۵	
۹				۵		۴	۲	۳
۳			۹		۲	۶		
	۲		۵	۹			۶	
	۱			۶	۸		۷	
		۶	۷		۹			۱
۲	۹	۱		۴				۶
	۳	۷						
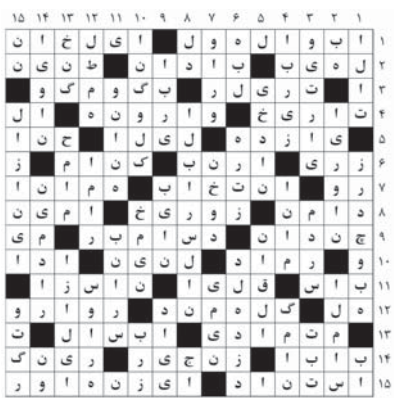
جدول ۳۴۳۱